

Isaszegi János ny. mk. vezérőrnagy:

VÁLSÁGÖVEZETEK KONFLIKTUSAI ÉS HÁBORÚI 2015/2016 (2.)

Összegző visszatekintés 2015-re, elemző előrettekintés 2016-ra
és az azt követő időszakra¹

ÖSSZEFOGLALÓ: A 2015-ös év eseményei sem a béke és a nyugodt fejlődés irányába vitték a világot: folytatódó harcok egyre több szereplővel Afganisztánban, Irakban, Szíriában, Jemenben, nem szűnő ellenségeskedés a Közel-Keleten, Észak- és Közép-Afrikában, valamint a szláv testvérháborús Kelet-Ukrajnában, terrorcselekmények szerte a nagyvilágban, vallási, etnikai, törzsi és élettérháborúk, tömeges ellenőrizetlen népvándorlás és kezeletlen terrormigráció, mindez környezeti katasztrófákkal tetézve. Milyen következtetéseket vonhatunk le a 2015-ös év eseményeiből, és mit várhatunk 2016-tól (és az azt követő időszakban) a konfliktusok és a válságok sikeres(ebb) kezelése terén? – e kérdésekre keresi a választ áttekintő elemzésében a szerző.

KULCSSZAVAK: menekültválság, dzsihadizmus, terrormigráció, gazdasági és környezeti menekültek, radikalizmus, posztkoloniális migráció, térryerés, virtuális pénzeszközök, Kaszpi-tengeri erőforrás-konfliktus, vízháború, Észak-Korea, Talibán

A 2015-ös évben a globális, illetve a regionális biztonságot leginkább foglalkoztató forró pontok és fenyegető események között az előzőekben már említésre került a szervezeten és félelmetesen indult, s a hideg tél és embertelen időjárási körülmények ellenére – a prognózisokkal szemben továbbra is – változatlan létszámokkal zajlott, ellenőrizhetetlen tömeges menekült- és migránshullám.

Sajnálatos módon leszögezhető, hogy 2015 a modern kori történelmünkben példa nélkülivé vált a háborús felek által a Közel-Keletről indukált és Európát elárasztó tömeges menekülthullámmal, az Afrikából és Ázsiából szintén az öreg kontinensre zúduló gazdasági és környezeti migránsokkal, mely kihívásoknak sem maga Európa, sem az Európai Unió, sem egyes tagországainak többsége, sem pedig a leginkább csak nevében létező nemzetközi határvédelmi rendszer nem tudott megfelelni, ezáltal nem voltak képesek a közösség biztonságát szavatolni sem.

A nagyvilág megismerhette és a saját bőrén érezhette a dzsihadisták kortárs ideológiájának és célkitűzéseinek alapjául szolgáló Zarkavi-tervet a 7 fázisú iszlamizációról,² és

¹ A szerző a tanulmány 1. részében elemezte többek között az afganisztáni, az iráni, az iraki, a szíriai, az ukrajnai, a balkáni és az afrikai konfliktusokat, s rövid áttekintésig az Iszlám Állam nevű dzsihadista terrorszervezet kérdéskörét is.

² www.atv.hu/kulfold/20150125-mi-all-az-al-kaida-mesterterveben (Letöltés időpontja: 2015. 01. 26.) Egy jordániai újságíró, Fouad Husszeini számolt be róla 2005-ben megjelent, „Az-Zarkavi: Az al-Kaida második generációja” című könyvében.

elszörnyülködött, de amint ezt a 2015. évi párizsi januári, majd novemberi terrorcselekmények jelzik: mindeddig, béna kacsza módjára, tenni elmulasztott. Mit várhatunk 2016-tól, s milyen rövid távú kilátásaink lehetnek az említett konfliktusok és válságok sikeres(ebb) kezelése terén 2016–2020 között?

2016 márciusában az EU–Törökország-csúcstalálkozó és a brüsszeli tárgyalásokat követő hármас terrorcselekmény-sorozat³ kapcsán még a naivabbak számára is világossá kellett hogy váljon: a válságvezeti konfliktusok és háborúk a Közel-Keleten sem a véletlen művei, s elsősorban nem is a helyi lakosság okán vagy érdekében zajlanak, míg az Európát sújtó terrorizmussal szembeni tevékenységekkel kapcsolatos stratégiákat sürgősen újra kell gondolni. A nagyhatalmi „játszótér” nem ismer határokat, ha a válságok és háborúk kiprovokálása nyomán hatalmi pozícióit erősítheti egy-egy régióban, s ha az „oszd meg és uralkodj” elv alkalmazásával újabb erőforráshoz, hiteleitől függő államokhoz, illetve a globális és regionális piaci vetélytársak tartós vagy végleges lenyomásához juthat.

A gyenge vagy gyengének mutató államok, régiók, szövetségek vissza nem fordítható veszтükbe rohannak, hacsak időben fel nem ismerik a megszüntetésükre törekvő stratégiát, folyamatot, és aktívan ki nem állnak jelenükért és jövőjükért!

2016 eddigi történései azt jelzik, hogy az Európát közélről és súlyosan érintő háborús góccokból, véres konfliktusokkal terhelt régiókból a 2020-ig terjedő időszakban jószerivel nem várható egynek sem a megnyugvása! Függetlenül a sokat emlegetett genfi, bécsi, washingtoni, brüsszeli és esetleg a rijádi vagy minszki megállapodások számától, a háborúkban és a konfliktusokban érintett felek érdekei olyan messze esnek egymástól, ami kizárja a Közel-Keleten egy rövid távon nyélbe üthető és tartósan fennálló békés állapot létét, még ha a nagyhatalmak a (sokak által megkérdőjelezett) bosznia-hercegovinai föderációs modellt erőltetnék is Szíriára, vagy netán Irakra. Fókuszban marad tehát a MENA⁴-társég, hiszen onnan ered a globális erőszakos területfoglalás, egyes megfogalmazásokban „térfoglalás”⁵ döntő hányada.

A 2016-os év súlyos konfliktusaiként értékelhetők máris azok az események, amelyek között megemlítendő:

- a folytatódó s a legújabb bírósági ügy kapcsán már az EU-t is érintő orosz–ukrán konfliktus vagy inkább viszály, háború: az ukrán Nadia Szavcsenko 22 évre elítélése⁶ orosz bíróság által, továbbá a Kelet-Ukrajnában a minszki folyamatok ellenére nem szűnő nyílt fegyveres harc reguláris és irreguláris erők bevetésével;⁷
- a Közép-Ázsiában egyre komolyabban jelentkező, néha értelmetlennek tűnő vita arról, vajon tenger vagy tó a Kaszpi-víztömeg; nem szójátékról van szó, ugyanis

³ 2016. március 22-én, 08:00-kor a belga főváros Zaventem repülőtérének beszállóterminálján, majd pár pillanat múlva a kijárat mellett, egy óra múlva pedig a főváros Maalbeek-i metróállomásánál a szerelvényen robbant nagy erejű pokolgép, eddig közel 40 ember halálát és több mint 350 sebesült szenvedését okozva.

⁴ Middle East and North Africa – Közel-Kelet és Észak-Afrika.

⁵ A 2016. március 15-i ünnepi beszédében ezt a kifejezést használta a jelenség minősítésére a magyar miniszterelnök: „Ami térfoglalás nekik, az térvésztség nekünk.” Forrás: Metropol/MTI, Metropol Budapest, 2016. március 16., 2.

⁶ <http://www.honvedelem.hu/cikk/56260> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 23.)

⁷ General Directorate of Military Cooperation and Peacekeeping Operations of the General Staff of the Armed Forces of Ukraine: Briefing on the situation in the South-East of Ukraine (2016. 10. 03 – 15. 03.) és Joint Operation Headquarters of the Armed Forces of Ukraine: The facts of the presence of mercenaries, armament and military equipment of Russian Federation Armed Forces on the territory of Ukraine. Forrás: a budapesti ukrán védelmi attasé hivatala, 2016. március 17.

a nemzetközi jog eltérően szabályozza az érintett országok között az erőforrások (a „Kaspi-tenger” hatalmas nyersanyaglelőhely, világviszonylatban egy sor tétel vonatkozásában az első tízben szerepel!) kiaknázásának tulajdonjogát, attól függően, hogy tóról vagy tengerről van-e szó;

- a régió másik gondja a folyók vize feletti ellenőrzés – egyes esetekben a folyók elterelése kérdésének – joga néhány szomszédos ország között, például a volt szovjet „sztánországok” esetében, így Tádzsikisztán és Kirgizisztán között;⁸
- az Afganisztánban is bejelentkezett Iszlám Állam harcosain túl az egyre nagyobb területet ellenőrzése alá vonó Talibán igyekezetét a 2014 vége óta hatalmon lévő, a nemzetközi támogatás ellenére is gyengének minősíthető jelenlegi afgán vezetéssel szemben;
- a Pakisztánban dúló etnikai és vallási konfliktusokat, melyekre szörnyű példaként állhat itt a 2016. március 27-én Lahorban egy keresztény parkünnepen elkövetett nagy erejű pokolgépes öngyilkos merénylet, amely közel 60 fő ünnepi megemlékezésen részt vevő személy (köztük sok gyerek) azonnali halálával és további 250 fő súlyos sebesüléseivel végződött.

JÖVŐKÉPELEMZÉSEK

Ebben a sok tekintetben mára már kritikussá váló helyzetben, amikor a 2020-ig történő kitekintés szinte valamennyi válságrégióban és háborús fészekben legjobb esetben is csak nagyon lassú javulást mer prognosztizálni, fontos a nagyhatalmak jövőképelemző jelentéseinek az ismerete. Egy ilyen okmány született 2016 februárjában az Amerikai Egyesült Államok Védelmi Minisztériumában, amely elemzi a kihívásokat és a lehetőségeket, s részletes stratégiai kitekintést ad a terrorizmussal, az Oroszországgal szembeni kemény és kiegyensúlyozott elrettentő politikával, az ázsiai–csendes-óceáni térség műveleti helyrera-kásával, az Iránnal kapcsolatos megengedőbb, de ellenőrzött kapcsolattal, az elektronikus hadviseléssel, a háborús stratégiák felülvizsgálatával, az okos védelemmel és a sikeresebb technológiai újításokkal, s végül, de nem utolsósorban a jövő haderejével foglalkozó kérdésekkel kapcsolatosan.⁹

Véleményem szerint 2016 – a fentiek ellenére – döntően mégis inkább a menekült/migránsválságról és a célkontinens, vagyis Európa biztonságáról (vagy reálisabban szólva biztonsági vákuumáról, a megtervezett és irányított, menedzselt fenyegető népvándorlásról, a bevándorlással bizonyítottan együtt járó bűnözés- és terrornövekedésről) fog szólni. Történik mindez a 2016. márciusi brüsszeli megállapodások ellenére, hiszen az EU–Törökország-egyezmény egyes pontjai éppen a török államvezetés követeléseinek súlyossága miatt a közeljövőben teljességgel nehezen realizálhatóak, míg a migrációs válság egyre inkább humanitárius (humán-) katasztrófával is fenyeget, lásd a görög–macedón határon, Idomeni településnél létrejött „lágert”.

A szakértői elemzések többsége kiemeli, hogy egyes európai nagyhatalmak vezetőinek felelőtlen „meghívó” nyilatkozata ma már nemcsak a biztonsági fenyegetettség növekedéséhez, stabil társadalmi berendezkedések, értékrendek felrúgásához, hanem sok-sok

⁸ Thüringer Barbara: Ahol tényleg érték a víz: lövöldözés egy folyó elterelése miatt. MTI, 2014. július 10.

⁹ Secretary of Defense Ash Carter, Department of Defense, USA (2016): 2017 – Defense Posture Statement: Taking the Long View, Investing for the Future. February 2016, DOD USA, dodnews@subscriptions.dod.mil (Letöltés időpontja: 2016. 03. 15.)

szerencsétlen, megtévesztett bevándorló humánkatasztrófájához is vezet! Előbb-utóbb az emberiség elleni bűncselekmény gyanújának vádja is fel fog vetődni sokakban, ahogyan ez megtörtént a boszniai események kapcsán 20 évvel később (pl. a hágai bíróság Radovan Karadzicsot 40 évnyi börtönbüntetésre ítélte első fokon.), a koszovói 1999-es események kapcsán 15 évvel később, vagy az iraki 2003-as invázió kapcsán 2015-ben, ismert állami vezetőkkel szemben...

Folytatódni látszanak – még ha a 2016. március 14-i putyini bejelentés a Szíriában állomásozó orosz haderő főbb részei kivonásának március 15-i megkezdéséről sokaknak nagy fejtörést okoz a miértekről és az ok-okozatokról – a globális és a regionális nagyhatalmak közötti hidegháborús viszályok, valamint a proxy (újabban kliens-) háborúk.¹⁰

A tanulmány előző részének folytatásaként ezúttal egy-egy további kiemelt válság régió biztonságpolitikai helyzetét elemzem, többek között olyan kérdések áttekintésével, mint a menekültek/migránsok és a terrormigráció kapcsolata, az elhúzódozó válságok és háborúk okai, okozói és következményei, valamint az erőszak testet és lelket megnyomorító aktuális eseményei, azok háttérösszefüggései. A válságövezetekben és egyes háborús konfliktusokban az elmúlt hetekben lezajlott rendkívüli történések okán rövid visszacsatolással kitekintek egy-egy háborús régió helyzetelemzésére és a közeljövőben várható fejlemények vizionálására is.

MENEKÜLT/MIGRÁNSVÁLSÁG, TERRORMIGRÁCIÓ, NÉPVÁNDORLÁS, SZERVEZETT TERÜLETFOGLALÁS

„Most már több éve úgynevezett vegyes migrációs áramlás éri el Európát, ez azt jelenti, hogy az útnak indulók egy része fegyveres konfliktussal sújtott válságövezetből érkezik, tehát valóban nemzetközi védelemre szorulhat, míg más része azonban – és ők vannak többen – a szegénység miatt indul útnak, jobb életet keres magának és családjának, azaz a gazdasági migránsok kategóriájába tartozik” – nyilatkozta dr. Végh Zsuzsanna, a Bevándorlási és Állampolgári Hivatal főigazgatója a Belügyi Szemlének adott interjújában.¹¹

Mára a világ népességének (7,14 Mrd fő 2015 végén) 3–4%-a, közel 250 millió ember él szülőhazáján kívül. Történelmileg alakult úgy, hogy míg a 19. századi Európából főleg az elbukott szabadságharcok következményeként (lásd magyarok menekülése 1849-től a török Porta fennhatósága alá, illetve Olaszországba, valamint Amerikába), addig a 20. századi Európából a két világháború időszakában és a köztes évtizedekben vándoroltak vagy menekültek el sok millióan (köztük megint magyarok is, több millióan), döntően Észak- és Dél-Amerikába, Ausztráliába és Dél-Afrikába.

Ugyanakkor nem kis mértékben a valamikori gyarmatosítási folyamat visszahatásaként, az ún. posztkoloniális migráció eredményeképpen a 20. század utolsó harmadában a bevándorlók tömegei érkeztek Franciaországba az észak-afrikai térségből, az Egyesült Királyságba főképp Indiából és Pakisztánból, Portugáliába Angolából és Mozambikból, Spanyolországba

¹⁰ Proxy háborúknak nevezik azokat a háborúkat, amikor nyilvánvaló, hogy nem a megnevezett szemben álló felek harcáról van szó, hanem a mögöttük nyíltan vagy burkoltan megbúvó két vagy több nagyhatalom helyett vívják ők a háborújukat. Ilyen proxy háború zajlott Észak- és Dél-Vietnam között, miközben folyamatosak voltak az Amerikai Egyesült Államok és a Szovjetunió részéről történt nyílt, élőerős és hadfelszerelési támogatások.

¹¹ Interjú dr. Végh Zsuzsannával: „Abban nem hishetünk, hogy a migrációs nyomás enyhülni fog...” Belügyi Szemle, 2016/1. szám, 9–15.

Közép- és Dél-Amerikából, Belgiumba Marokkóból, Tunéziából és Algériából, míg Hollandiába a távol-keleti és az indonéziai szigetvilágból.¹²

Az újraegyesüléssel amúgy is nagy gazdasági és társadalmi kihívásokkal küszködő Németország pedig döntően két régióból, így a Közel-Keletről (főleg Törökországból, leginkább gazdasági okok miatt hazájukat családotól elhagyó törökök 3-4 millióját), illetve a '90-es évek első felétől az ismét háborúzó Balkánról (kezdetben Bosznia-Hercegovinából, majd Montenegróból, Macedóniából, Albániából és végül az évtized végétől Koszovóból) fogadott be több millió háborús, majd gazdasági menekültet.

Amíg érthető a háborús területéről történő menekülés ténye, indokoltsága s az erre való humánus reagálás, annyira nem egyeztethető össze ez a kérdés a menekültválság során tapasztalt „csak ez és ez az ország felel meg a menekült(ek) letelepedésére” viselkedéssel, mely elsősorban pontosan a gazdasági migránsok (azaz nem a háború vagy diktatúra elől menekülők) sajátja.

Az Európát a Közel-Keletről, Ázsiából vagy Afrikából ért 2015–2016. évi migráns- és menekültválság során korábban soha nem tapasztalt fejleményekkel kellett szembesülniük a tranzitáló és a befogadó országoknak egyaránt:

- jelentős lemaradásban voltak/vannak az érintett hivatalok a menedékkérelmek feldolgozása terén (ezt a feltűnő lassúságot látjuk a görög hivatalok esetében is);
- a schengeni és a dublini rendszerek egyáltalán nem vagy csak nagyon gyenge színvonalon működnek (s az is visszás, hogy a Schengenhez még nem tartozó Macedónia jobban teljesít, mint egyes schengenes társai);
- a visszatoloncolás rendszere jogilag nem kellően rendezett, nem hatékony, a kivitelezés pedig nem biztosítja az ismételt menedékkeresés kizárását, sem pedig a visszatoloncoltak saját országuk általi tényleges befogadását (például pakisztáni illetékesek többször hangoztatták az utóbbi hetekben, hogy az EU–török-megállapodás ellenére Pakisztán nem fogad be visszatoloncoltakat).

A 21. század elmúlt éveit történéseinek okán új fogalommal kellett szembesülnünk: ez az ún. terrormigráció. Ellentmondásokkal, vitatható véleményekkel, kevés rögzíthető ténnyel együtt területfoglaló hadjáratnak is minősíthető folyamat, így közvetve rövid és hosszú távon (főleg az ún. alvősejtek, ügynökök révén) egyaránt társadalmak tönkretételére szolgáló hadművelet, valamint államok szétzilálásának fegyvere. Európa és benne mi, magyarok ezt bizony 2015 kora ősze óta saját bőrünkön tapasztaltuk meg.

„Az emberek életvitelszerű áttelepülése születési országukból egy másik országba. Az áttelepülők általában igyekeznek az új hazájukban legalizálni helyzetüket, ezért munkavállalási engedélyt, majd állampolgárságot kívánnak szerezni” – írja a migrációról, az elvándorlásról az egyik világhálós lexikon.

„A migráció az emberi történelem folyamán mindenkor jelen lévő népmozgalom, amelynek során népességrészek földrajzi tekintetben elmozdulnak, átmenetileg vagy véglegesen települési területet változtatnak.”¹³ Maga a migráció tehát az emberiség létezése óta jelen lévő folyamat. „A nemzetközi migráció során nemcsak személyek, hanem szokások, hiedelmek, normarendszerek, izlések és tárgyak, tehát komplex kultúrák is vándorolnak.”¹⁴

¹² Tarrósy István – Glied Viktor – Keserü Dávid (szerk.): Új népvándorlás. Migráció a 21. században Afrika és Európa között. Publikon Kiadó, Pécs, 2011.

¹³ Póczik Szilveszter: Nemzetközi migráció – biztonságpolitikai, rendészeti aspektusok. In: Új népvándorlás. 35.

¹⁴ Szilasi Ildikó Hermina: Matonge, egy kongói „migráns-világ” Brüsszelben. In: Új népvándorlás. 169.

A terrormigráció azonban új fejlemény. Egyik ismérve a tömegesség. Emlékezzünk a 2015. szeptemberi röszkei erőszakos események tömegjeleneteire, majd az ideiglenes biztonsági határzárkerítés mentén nyugat felé kerülő úton hőmpölygő, ellenőrizetlen, azonosítatlan embertömegre. Sokaknak okozhatott maga a látvány – ha nem is félelmet, de – szorongást bizonyára. A gond akkor csúcsosodik, amikor akkora emberfolyam ömlik egy adott országba, hogy azt már az adott állam, sőt az érintett államok csoportja ellátni képtelen. A tömegesség szétzilálja az államigazgatás több évszázad alatt kialakult – egyébként elismerten reagálásra képtelen, akár elavultnak is minősíthető, de mégiscsak létező – rendszerét. Követetlenné válik a törvényesség, összeomlik az egészségügyi, az ellátó-, az oktatási, a szociális, végeredményképpen az állami és a társadalmi működő rendszer.

„...korábban valódi menekültáradatról volt szó, mára viszont mindennapossá vált, hogy a menedékkérők között bűnözők, terroristák, idegen harcosok jutnak be Európába. [...] a migránshullámmal ma már egyre nagyobb számban érkeznek Európába külföldi harcosok és terroristák, akik a migránsválságot használják fel céljaikra, az Iszlám Állam nevű terror-szervezet beszivárog, és rákként terjed a menekülthullámban” – nyilatkozta 2016. március 1-jén az amerikai Szenátus fegyveres erőket foglalkozó bizottságában a NATO európai erőinek jelenlegi főparancsnoka,¹⁵ Philip Breedlove tábornok.¹⁶

Arról a terrorszervezetről van szó, melynek kapcsán egy nemrégiben megjelent többszerzős biztonságpolitikai témakörű könyv előszavában dr. Simicskó István honvédelmi miniszter azt írta, hogy az Iszlám Állam újdonság az eddig létezett terrorszervezetek hosszú sorában: államként lép fel, lokális terjeszkedést folytat, de a világ jelentős részét – jelenleg elsősorban Európát – tekintve átfogó ambíciói vannak, Európa számára fenyegetést jelent, hiszen terrorsejtjei jelen vannak, és hatékonyan toboroznak új híveket a kontinensen.¹⁷

A menekültek és a gazdasági migránsok tömegében láthatóan jelen lévő, sokszor kíséret nélküli szerencsétlen sorsú gyerekek, kisgyerekes családayak, valamint az idősök mellett fel kellett ismernünk egy nagyon fontos ismérvet: a katonai jellegű szervezettséget, mely az irányított terrormigráció egyik fő jellemzője! A folyamat figyelőinek már 2015 őszétől feltűnt, hogy a migránsok többsége (kb. 70%-a) katonakorú férfi, kisportolt alkattal és egy-egy, fegyvelmezett magatartással. Jól el vannak látva okostelefonnal, útmutatókkal, pénzzel, s látható szabályos rendben vonulnak. Önmagában ezzel a menettel megfélemlítik a helyi közösségeket, de nem is akarnak barátságosnak látszani. Akciókat indítanak, amelyekkel rendőrsorfallal igyekeznek áttörni. Itt feltűnnek és megfigyelhetők a „parancsnokok”, akik hangosbeszélőn vezénylik a rohamot, fenyegetik a rendőröket, közvetve – a médián át – a társadalmat. Mindezt korábban előkészítették, ami azt is mutatja, hogy a terrormigráció többéves, akár évtizedes előkészítést igényel.

S ehhez a folyamathoz kapcsolódik szervesen a dzsihadizmus, a radikalizmus és a terrorizmus kifejezések összetartozható tartalma, jelenkorunkban és közeljövőben még inkább. „A három kifejezés, a dzsihadizmus, a radikalizmus és a terrorizmus napjaink félelmetes,

¹⁵ Megszületett a döntés arról, hogy az Amerikai Egyesült Államok vezetése a NATO európai erőinek következő főparancsnokaként Curtis Scaparotti négycsillagos tábornokot jelöli, aki egyúttal betölti majd az Európában állomásozó amerikai haderő főparancsnoka beosztást is. Scaparotti tábornok e tanulmány leadásakor még Dél-Koreában az ottani amerikai erők főparancsnokaként, egyúttal a koreai-félszigeti ENSZ-misszió parancsnokaként szolgált.

¹⁶ <http://www.honvedelem.hu/cikk/55915> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 03.)

¹⁷ Besenyő János – Prantner Zoltán – Speidl Bianka – Vogel Dávid: Az Iszlám Állam – Terrorizmus 2.0. Történet, ideológia, propaganda. Kossuth Kiadó, Budapest, 2016.

tartalmilag kevésbé ismert, esetenként ellentmondásos, nem feltétlen összefüggő jelenségei, amelyek a helyi, a regionális és gyakran a globális biztonságot jelentős mértékben veszélyeztetik. Elsősorban a válságkörzetek sajátosságai, de a hatásaik is messze túllépik az ország vagy a régió határait, függetlenül azok gazdasági fejlettségétől, szociális körülményeitől vagy az ott gyakorolt vallástól. [...] A dzsihadizmus vallási értelmezésben közel sem jelent fenyegetést, de ha a vallást félremagyarázzák, esetleg politikai célokra használják, akkor a jelenség más színezetet kap. A radikalizmus önmagában véve nem mindig veszélyes, sőt nem feltétlen következik belőle fenyegetés. Ezt azonban a terrorizmusról már nem lehet elmondani, hiszen a terrorizmus lényegében nem más, mint politikai célzatú, ártatlan emberek ellen elkövetett erőszak. Az a legrosszabb, ha a három jelenség együtt, egymást erősítve jelenik meg és terrorizmus formájában ölt testet.¹⁸

A Balkánon, a Közel-Keleten, a Közép-Ázsiában és az afrikai országokban tomboló káosz, az etnikai és a vallási villongások, a terrorszervezetek erősödése egyenes következményei lettek a globálisan irányított, akár anyagi, akár eszmei megfontolásból kezelt tömeges népvándorlásnak. Mára már széles körben ismert az al-Kaida második generációjához tartozó Abu Muszab az-Zarkávinak, az iraki al-Kaida egykori fejének hétlépcsős terve a nyugati világ meghódítására. A terv 1996-ban készült, 2005-ben látott napvilágot, s gyakorlatilag a 2020-as évekig meghatározza az iszlám erőszakos kiterjesztését a keresztény világra is. A terv egyes részei, mint a nyugati hatalmak háborúba kényszerítése, polgárháború kirobbantása Szíriában és Európa menekültekkel való elárasztása jól szervezett irányítással, már megvalósulni látszanak. A szokásos összeesküvés-elméleteket kedvelő világ kételkedve ugyan, de egyre többször tanulmányozza, elemzi és vitatja a hétlépcsős iszlamizációs történet valódiságát és valós tartalmát, azaz a megtörtént események belemagyarázását a forgatókönyvbe.

A 2002-től elszaporodó terrortámadások (a madridi és a londoni merényletek, a Boston Marathon, a beszláni túsdráma, valamint a párizsi támadások 2015 januárjában és novemberében) mellett napjainkra a balkáni (az ún. balkáni illegális migrációs útvonal befagyasztása ellenére), illetve az olaszországi útvonalat használó migránsok egyre növekvő hulláma jelenti a legnagyobb biztonsági kockázatot. Nem lehetnek illúzióink, a népvándorlás nem csak egy adott ország vagy régió biztonsági összeomlásának az eredménye.

Megjelent egy még súlyosabb probléma is, ami főleg a klímaváltozásnak köszönhető. Az elsivatagosodás és a vízkészlet fogyása miatt a közeli jövőben Afrikából is óriási tömegek fognak megindulni – s mivel másfelé nem tudnak menni, Európa felé fogják venni az irányt. Fontos emlékeztetnünk magunkat arra a tényre, hogy az afrikai kontinens lakosságának száma 120 évvel ezelőtt még 100 milliós tétel volt, mára meghaladja az 1 milliárd főt, s a szakelemzők vélekedése szerint már egy nemzedéknyi időn belül az 1,5 milliárd főt is el fogja érni, miközben az iható vízhez és az élelmiszerhez való hozzáférés nem javul a kontinensen, s a munkához jutás, valamint az élhető élet feltételei tovább romlanak. Sajnálatos, hogy a gazdag Nyugat (és Kelet!) csak az érdekei mentén szemléli az afrikai történéseket, s emiatt persze a reagálásai egyes válsághelyzetekre rendkívül megkésették.

A nemzetközi, a nemzeti s a regionális biztonsági szervezeteknek, testületeknek alapjaiban kellene átgondolniuk a konfliktusok és a válságok kezelésének eddig megszokott gyakorlatát, megújítani a válságmegelőzés komplex rendszerét, így a nemzetközi felelősség és jog gyakorlatát is.

¹⁸ Kis-Benedek József: Dzsihadizmus, radikalizmus, terrorizmus. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2016, 4. (Megjelenés alatt; felhasználva a szerző hozzájárulásával.)

A 2016. március 22-i brüsszeli hármass robbantás kapcsán nemcsak az a kérdés vetődik fel, hogy a párizsi novemberi tragédiát követő titkosszolgálati-nemzetbiztonsági fogadkozások ellenére négy hónapon belül miként és kikkel (sok éve Belgiumban élő bevándorlókkal és nemrég migránsként Európába érkezettekkel) szervezhette meg ezeket az akcióit az Iszlám Állam terrorszervezet egyik sejtje a NATO brüsszeli központjához közeli nemzetközi repülőtérén, majd az Európai Unió fő szervezeti elemeinek otthont adó brüsszeli komplexumok mellett lévő Maelbeek metróállomásánál. Tisztázásra vár az is, miért éppen a gyakori kormányválságoktól szenvedő, multikulturális, de megosztott Belgiumban, az EU és a NATO elvileg tökéletesen védett központi elemeinek is otthont adó belga fővárosban csapott le az iszlamista terrorkommandó.

Didier Leroy, a Royal Military Academy of Belgium vezető terrorizmuskutatója, a Brüsszeli Szabadegyetem adjunktusa hosszú elemzésben tért ki többek között olyan kérdések megválaszolására, mint: Miért éppen Belgium került az Iszlám Állam európai dzsihádjának a fókuszába? Miért olyan nehéz a belga hivatalos szervek számára a probléma kezelése?

A szakértő szerint: „Az *elkövetési mód* szintjén számos közös vonás található mind a francia, mind a belga kommandók esetében: eltökélt egyének viszonylag kis sejtjei a lehető legtöbb »puha« (civil) célpontot támadják meg.” „At the level of the *modus operandi*, we find several common features shared by the French and Belgian commandos: relatively small cells of determined individuals hitting as many »soft« (civilian) targets as possible.”¹⁹ (A szerző fordítása – *a szerk.*)

A szakértő elemzésében azt is kijelentette, hogy a belga titkosszolgálati szervezetek nem rendelkeztek elegendő erőforrással a Belgiumban élő közel 1000 „potenciális veszélyt” jelentő személy napi 24 órás folyamatos lekövetésére. Ez egyébként hasonlóan történt Franciaországban is, mint ahogy magyar nemzetbiztonsági szakértők is hangoztatták: egyetlen célszemély folyamatos lekövetése tucatnyi speciálisan felkészített és felszerelt szakember munkáját igényelné, amire ma Európában aligha van lehetőség.

A március 22-i brüsszeli terrorcselekményeket követően a belga belügyminiszter, Jan Jambon kijelentette, hogy Belgiumban van Európában a lakosság számához viszonyított legtöbb dzsihádist:

- 470 fő az ún. belga „külföldi harcosok” száma (2016. januári adat), akik az Iszlám Államhoz csatlakoztak kiképzésre és háborúba, elsősorban Szíriában, másodsorban Irakban;
- jelenleg közülük mintegy 190 fő harcol még Szíriában és Irakban az Iszlám Állam által ellenőrzött területeken (melynek mérete az egy évvel ezelőttihez képest több mint 20%-kal csökkent az erősödő szíriai és iraki nemzeti erők támadásai, az oroszok, illetve az Amerikai Egyesült Államok által vezetett koalíció légitámadásai, a kurd pesmerga harcosok akciói, valamint az Iszlám Állam ellen Irakban tevékenykedő erők műveleteinek következtében), és 130 fő tért vissza Belgiumba.²⁰

Az elemzések megállapították azt is, hogy a párizsi és a brüsszeli terrortámadások szervezői és kivitelezői közül megismert Abdeslam, illetve Abaaoud testvérpárok belga-marokkói gyökerekkel rendelkeznek, és az Iszlám Állam 470 fő önkéntest tartalmazó listáján is 80%-os marokkói túlsúly van! A 11,2 milliós Belgium legnagyobb nemzetiségi kisebbsége a marokkói, akik az 1960-as, 1970-es években kerültek gazdasági migránsként

¹⁹ Didier Leroy: Why Belgium. <http://www.nybooks.com/daily/2016/03/24/brussels-attacks-isis-why-belgium/?printp> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 25.)

²⁰ Uo.

Belgiumba. Számuk ma eléri az 500 ezret, többségükben a szunnita wahabita puritán tradíciók (szalafiták) követői. Függetlenül attól, hogy Abdeslamék és Abaaoudék a második, harmadik generációs bevándorlók közé tartoznak, rájuk is jellemző, hogy nem tudtak beilleszkedni a belga társadalomba, de már marokkóiaknak sem veszik őket, így hát könnyen csábíthatók egy nagyobb közösséghez tartozásra, annak ígéreteivel együtt.

Érdeklésre tart számot az az összevetés, amely a Belgiumban szintén jelentős kisebbséggel rendelkező törököket minősíti. Ők is az iszlám szunnita ágához tartoznak, de alig szerepelnek a belgák veszélyes személyeket tartalmazó listáján, és közülük – a belga szakszolgálatok információi szerint – senki nem csatlakozott az Iszlám Államhoz.

Szakértők ugyanakkor egy érdekes tényre hívják fel a figyelmet a szélsőséges iszlamizálódáshoz csatlakozott és ismert terrorcselekményeket elkövetők személyiségével kapcsolatban: egyre több jel utal arra, hogy már fiatal korban mély családi pszichológiai ráhatás eredményezhet későbbi végzetes cselekedeteket. A szülők befolyásoló ráhatása mellett megjelennek a testvérekre figyelés, részvétel velük közös akcióban, a testvérpélda követése: a 2013. évi Boston Marathon terrorakció kapcsán a kaukázusi származású Carnajev testvérek, a 2015. januári párizsi, a Charlie Hebdo elleni támadásban a jemeni származású Kouachi fivérek, majd már a 2015. novemberi párizsi merényletnél az Abdeslam testvérek, s végül a most márciusi brüsszeli terrorakciókban az el-Bakraoui fivérek képviselték ezt a folyamatot.

A TÁVOL-KELET, KELET-ÁZSIA NÖVEKVŐ FESZÜLTSGPONTJAI: AZ ISZLÁM ÁLLAM „BEJELENTKEZÉSE”, ILLETVE ÉSZAK-KOREA ELNÖKÉNEK ÚJABB HÁBORÚS RETORIKÁJA ÉS RAKÉTAFFENYEGETÉSEI

A Távol-Kelet országai ezúttal sem maradnak ki a globális folyamatokból: az Iszlám Állam a közelmúltban terrorcselekményekkel jelezte például Japán számára, hogy a japánok sem maradnak ki az iszlamista dzsihadizmus és terrorizmus eseményeiből. Sajnálatosan emlékezhetünk a 2015 januárjában Szíriában az Iszlám Állam „gyilkológépei” által lefejezett japánról, majd pár nappal később az ugyancsak lefejezett másik japánról, aki haditudósítóként ment a végül is lefejezett barátja megmentése érdekében tárgyalni a terrorszervezet illetékeseivel. Ez hadüzenet volt, emberiség elleni cselekménysorozat. A japán állami információkból tudható viszont az is, hogy az Iszlám Államnak már akadnak japán követői, sőt 2016-ban harcolni vágyók is bejelentkeztek a terrorszervezethez. A szomorú tényekhez tartozik, hogy 2003 novemberében az Irakban szolgáló japán katonák²¹ közül kettővel is végeztek a vélhetően Abu Muszab az-Zarkávihoz, az Iraki al-Kaida (AQI²²) akkori vezetőjéhez tartozó terroristák.

Ugyancsak 2015-höz kapcsolódik az a Kelet-Ázsiát érintő esemény, amikor áprilisban az iszlamisták megtámadták Dél-Korea tripoli nagykövetségét, s az őrszemélyzet tagjai közül többen életüket veszítették.

²¹ A második világháborút követően a japán kormány először 2003-ban kapott felkérést – az Amerikai Egyesült Államoktól – arra, hogy japán katonai kontingens is vegyen részt a Szaddám Huszein iraki diktátor hatalmának megdöntését követő iraki stabilizációs műveletekben. A Kazusige Izumi tábornok vezette felmérőcsoport 2003 szeptemberében érkezett az amerikai vezetésű koalíciós erők bagdadi főparancsnokságára, ahol a koalíciós műveletek csoportfőnökeként fogadhattam a delegációt. Egy hónappal később megérkezett a japán katonai kontingens, amelynek tagja volt az összekötő tisztként szolgáló, később meggyilkolt két japán bajtársunk is.

²² Al-Qaeda in Iraq.

Nem kevésbé nyugtalanító Észak-Korea 2015. évi, de még inkább a 2016-os sokkal erőteljesebb háborús készülődése és retorikája, a végrehajtott „műholdfelbocsátó” ballisztikus rakéta indítása, a Japán felé kilőtt és tengerbe csapódott rövid hatótávolságú rakéták esete. Azon szándék mellett sem lehet kézlegyintéssel elmenni, mely szerint Észak-Korea „nemsokára” kísérletet hajt végre atomtöltettel és atomtöltet célba juttatására alkalmas ballisztikus rakétákkal – jelentette be 2016. március 15-én Kim Dzsong Un észak-koreai vezető, a KCNA hírügynökség szerint. A bejelentést olyan fenyegető mondatok és üzenetek követték, mint annak beismerése, hogy:

- a nukleáris csapásmérő képesség megbízhatóságának további növelésére hamarosan kísérleti robbantást hajtanak végre atomtöltettel;
- kísérleti indításokra kerül sor többféle ballisztikus rakétával, amelyek alkalmasak atomtöltet célba juttatására;
- az észak-koreai hadsereg kész megelőző csapást mérni és felszabadítani Dél-Koreát.

Nem lehet véletlen, hogy az észak-koreai fenyegetésekre válaszul Dél-Korea és az Amerikai Egyesült Államok éves hadgyakorlatot tart demonstratív és elretentő céllal is a Koreai-félsziget érzékeny pontján. Ugyanakkor egyre több elemző veti fel annak lehetőségét, hogy az észak-koreai vezető az ország súlyos belső problémáinak elkendőzése érdekében folytatja az előkészületeket, és esetleg még 2020 előtt el is indítja a Dél-Korea elleni támadást, tudva, hogy az Észak-Korea ellen elindítható megelőző csapás valószínűsége a tömeges méretű civil áldozatok, s így a nemzetközi felháborodások okán nem nagyon magas.

A Kínával kapcsolatos regionális konfliktushelyzet kialakulásának és a közeljövőben várható válságainak elemzése a fontossága és terjedelmi okok miatt is önálló tanulmányt igényel.

ERŐSZAK, TERRORIZMUS A 21. SZÁZAD MÁSODIK ÉVTIZEDÉBEN: A VALÓDI VEZETŐ NÉLKÜLI, GYENGÉLKEDŐ AL-KAIDA, AZ ÁLLAMI BABÉROKRA (IS) TÖREKVŐ ISZLÁM ÁLLAM NEVŰ DZSIHADISTA SZERVEZET ÉS A FRANCHISE-OLÓK

A 2015. évi hivatalos GTI-mutatók²³ statisztikái még nem kerültek napvilágra, de az erőszakos és a terrorcselekmények közelsége és a gyakran valós idejű közvetítései révén majdhogynem folyamatos statisztikát vezethetett volna bármely érdeklődő is. A 2015-ös év amilyen rosszul kezdődött (január 7-én Párizsban a satirikus napilap szerkesztője elleni terrortámadás), olyan rosszul is végződött (november 23-án a párizsi robbantások és gyilkosságok több mint 130 halottal; illetve évváró erőszakhullám Kölnben és még vagy egy tucat városban...).

És ez csak Európa egy szegletéről szólt, viszont a kontinensen kívül sem volt ideálisabb az összkép: Afrikában az „ötök”²⁴ pusztítottak, Irakban a síita–szunnita ellentét hozta a maga szokásos terrorakcióit, több tízezer ember életét oltva ki. Afganisztánban 2015-ben a gyengélkedő al-Kaida és az erősödő Talibán mellett az Iszlám Állam terrorszervezet is követett el hírheft terrorakciókat. Utóbbi a tagtoborzás mellett vélhetően az ópiumbevételek megszerzése okán is célba vette az immár négy évtizede háborúban élő Afganisztánt.

²³ Global Terrorism Index – globális terrorizmusindex. Évente egy-egy amerikai és ausztrál elemzőcsoport dolgozza fel globális léptékben az elmúlt év erőszakos cselekményeit, s teszi közzé jelentéseiben.

²⁴ Nigériában a Boko Haram, Magrebben a helyi al-Kaida, Ugandában az Úr Ellenállási Hadserege, Szomáliában az al-Sabaab, Egyiptomban és Líbiában az Iszlám Állam(hoz kapcsolódó) szélsőséges szervezetek.

A MENA-országok, azaz a Közel-Kelet és Észak-Afrika országai sajnos 2015-ben sem pihenhettek: Tunéziában a történelmi múzeumot és a turistaparadicsomot egyaránt érte támadás, míg Egyiptomban – többek között – a nyaralásról hazaindult orosz utasokat szállító repülőgépen történt az Iszlám Állam által vállalt robbantás...

Jemenben, ahol a Szaúd-Arábia vezette szunnita öbölkoalíció erőfölényben volt a síita huszi lázadókkal szemben, a nevető harmadik, azaz az Al-Kaida az Arab-félszigeten (AQAP²⁵) terrorszervezet hajtott végre rendszeresen terrorakciókat, főleg a kikötővárosok térségében, csak jelezve, hogy ezt is hozta „eredményként” a sokat emlegetett arab tavasz folyamata.

Sajnos folytatódott az elmúlt évtizedek trendje: 2015-ben is globális méreteket öltött a terrorcselekmények mennyisége, pusztítása. Az elmúlt évekhez hasonlóan a terrorista aktivitás jelentős hányada négy olyan országot érintett, amelyek az elmúlt évtized közzétett GTI-listáin mindig az előkelőnek nem nevezhető első tízben voltak: Irak, Szíria, Afganisztán és Pakisztán. Vélhetően a 2016–2020 közötti időszak eseményeinek értékelésekor is a GTI-táblázaton az első tíz között találjuk majd ezeket az országokat.

A történelmében és kultúrájában oly gazdag Irak külön fejezetet nyithat az országban 2012 óta (az amerikai csapatok 2011. decemberi kivonulását követően) elkövetett terrorcselekmények mennyiségének és az áldozatok számának vonatkozásában egyaránt: a szunnita vs. síita halálos gyűlölet nem csökkent az utóbbi időben, gyakran (sőt) még egymás vallási ünnepeit és temetkezéseit sem kímélve pusztítják arabok az arabokat.²⁶ Ha pedig a pénzről, az olajról vagy a hatalomról van szó, egymásnak feszül az arab–kurd gyűlölethullám, sok ezer halottat követelve 2015-ben is a kölcsönös robbantásos pusztítások során. S ebbe a gyilkoláskampányba – amelyet a nemzetközi erők 2011 végén Irakból történt távozása után saját hibájából magára maradt, tehetetlen iraki kormány még követni sem képes, nemhogy akadályozni vagy mérsékelni – egyre erőteljesebben beszállt a nemzetközi szakértők által is 2013-ban kemény visszatérőnek ítélt Iraki al-Kaida, majd a belőle kinőtt, Iszlám Államnak nevezett, a dzsihadizmus harmadik hullámához tartozó elvakult, könyörtelen, pusztító és romboló, s emellett gyerekhadsereget is toborzó és fenntartó²⁷ terrorszervezet.

A terrorizmussal, az ellene vívandó háborúval, annak elméleti és gyakorlati kérdéseivel foglalkozó szakemberek többsége egyetért abban, hogy a legsürgetőbb megoldandó feladatok között ott találjuk a terrorizmus finanszírozása elleni sikeresebb fellépést, valamint a terrorizmussal és a terrorszervezetekkel kapcsolatos hírszerzési, felderítési információk mind teljesebb felhasználásának, a szövetségesek és/vagy a koalíciós partnerek közötti megosztásának a kérdéskörét.

Az Oszama bin Laden által létrehozott al-Kaida (a „Bázis”) terrorszervezet kapcsán tudható volt már több mint két évtizede, hogy az európai drogfelhasználók milliárdjait biztosító afganisztáni ópium alapanyag ellenőrzése felett a szervezet jól megfontolt gazdasági érdeke húzódik. Hasonló módon nem is lehetett csodálkozni azon sem, hogy az Iszlám Állam nevű dzsihadista terrorszervezet a 2014. évi hivatalos megjelenése óta (gyakorlatilag egy pszeudoállamként) minden lehetséges eszközt felhasznál a finanszírozásának biztosítása érdekében, a nehezen bizonyítható támogatási rendszeren túl. Így, többek között, az Iszlám

²⁵ Al-Qaeda in the Arabian Peninsula.

²⁶ Isaszegi János: Irak, 2014: ismét háborúba süllyedve. Társadalom és Honvédelem, XVIII. évfolyam, 2014/1–2. ISSN 1419-7293. 12–28.

²⁷ Dizseri Ágnes: Gyermekkatona az Iszlám Állam és az Úr Ellenállási Hadseregében. Külügyi továbbképzési szakdolgozat, Károli Gáspár Református Egyetem, 2015. december. (Jelen tanulmány szerzője a szakdolgozat készítőjének szaktanára és dolgozatának felkért bírálója is volt.)

Állam dzsihadista szervezet (s 2015 óta az Iszlám Államnak behódoló vagy csak franchise-oló²⁸ terroriszervezetek úgyszintén) az ellenőrzése alá vont területeken az illegális jövedelemszerzés, pénzcsinálás több ismert módját alkalmazza, mint például:

- az adott térségben rendelkezésre álló nyersanyag (pl. olaj) illegális értékesítése;
- az ember- és emberiszerv-kereskedelem alkalmazása;
- adók kivetése;
- az embercsempész-hálózattal való együttműködésből befolyt pénzek leosztása;
- műkinsz- és kábítószer-kereskedelem felhasználása;
- túszejtést követő váltságdíj-követelés behajtása;
- a 21. század legújabb találmányának, a bitcoinnak, azaz a virtuális pénzeszköznek az alkalmazása
- stb., melyekből összesítve az Iszlám Állam havi bevétele 80–100 millió dollárt tesz ki.

„Bízom abban, hogy a terrorizmus elleni küzdelem egyik legfontosabb területe, a terroristák számára elérhető pénzügyi források feltárása kapcsán a jelen lévő kutatók és szakemberek számára szolgálhattunk megfelelő mennyiségű és minőségű információval ahhoz, hogy a jelenlegi helyzet megismerésén túl, érzékelve a feltárt problémákat, további kutatások és párbeszéd indulhassanak az érintettek között” – fogalmazott dr. Béres János vezérőrnagy, a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat (KNBSZ) főigazgató-helyettese a Nemzeti Közszerződési Egyetemen 2016. március 17-én rendezett, „*A terrorizmus finanszírozása elleni fellépés lehetőségei*” című tudományos konferencián.²⁹

A 2015 novemberében, a párizsi terrorcselekményeket követően létrehozott Európai Teroresellenes Központ (ECTC³⁰) pedig az előzőekben tárgyalt finanszírozási kérdéskör melletti másik nagyon fontos témával, a hírszerzési-felderítési információk hatékonyabb felhasználásának érdekében végzi tevékenységét.

(Vége)

FELHASZNÁLT IRODALOM:

- Besenyő János – Prantner Zoltán – Speidl Bianka – Vogel Dávid: *Az Iszlám Állam – Terrorizmus 2.0. Történet, ideológia, propaganda*. Kossuth Kiadó, Budapest, 2016.
- Carter, Ash: *2017 – Defense Posture Statement: Taking the Long View, Investing for the Future*. February 2016, DOD USA dodnews@subscriptions.dod.mil
- Department of Defense Press Briefing by Colonel Warren via teleconference from Baghdad, Iraq, 03/21/2016 03:03 PM CDT dodtranscripts@subscriptions.dod.mil
- Dizseri Ágnes: *Gyermekkatona az Iszlám Állam és az Úr Ellenállási Hadseregében*. Külügyi továbbképzési szakdolgozat, Károli Gáspár Református Egyetem, 2015. december.
- General Directorate of Military Cooperation and Peacekeeping Operations of the General Staff of the Armed Forces of Ukraine: Briefing on the situation in the South-East of Ukraine (2016. 10. 03.–03. 15.). UA DAO, Budapest, 2016. március 17.
- Interjú dr. Végh Zsuzsannával: *Abban nem hihetünk, hogy a migrációs nyomás enyhülni fog...* Belügyi Szemle, 2016/1. szám, 9–15.

²⁸ Franchise: egy adott szervezet, cég rendjét, működési jellemzőit teljességgel átvevő eljárás.

²⁹ <http://www.honvedelem.hu/cikk/56186> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 18.)

³⁰ European Counter Terrorism Centre.

- Isaszegi János: *Irak, 2014: ismét háborúba süllyedve*. Társadalom és Honvédelem, XVIII. évfolyam, 2014/1–2. 12–28. ISSN 1419-7293
- Isaszegi János: *Vallásháború, felekezeti villongás, szektáriánus erőszak – Iszlám Állam (IS) módra*. Előadás a Honvéd Kulturális Központban, Budapest, 2016. január 29. <http://honvedelem.hu/cikk/55366>
- Joint Operation Headquarters of the Armed Forces of Ukraine: The facts of the presence of mercenaries, armament and military equipment of Russian Federation Armed Forces on the territory of Ukraine. UA DAO, Budapest, 2016. március 17.
- Kis-Benedek József: *Dzsihadizmus, radikalizmus, terrorizmus*. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2016. (Megjelenés alatt, felhasználva a szerző hozzájárulásával.)
- Kiss Álmos Péter: *Háború a nép között. Esettanulmányok a negyedik generációs hadviselés történetéből*. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2016.
- Leroy, Didier: *Why Belgium?* <http://www.nybooks.com/daily/2016/03/24/brussels-attacks-isis-why-belgium/?print>
- Metropol/MTI: Vérengzés Brüsszelben. Metropol, Budapest, 2016. március 23.
- Nézőpont Intézet: „Egy félelemkeltő vallás – Az iszlám megítélése a magyar közvéleményben” című konferencia, 2016. 03. 24.
- Póczik Szilveszter: *Nemzetközi migráció – biztonságpolitikai, rendészeti aspektusok*. In: Új népvándorlás. Migráció a 21. században Afrika és Európa között. Publikon Kiadó, Pécs, 2011.
- Szilasi Ildikó Hermina: *Matonge, egy kongói „migráns-világ” Brüsszelben*. In: Új népvándorlás. Migráció a 21. században Afrika és Európa között. Publikon Kiadó, Pécs, 2011.
- Tajikistan Early Warning: Internal Pressures, External Threats. New Briefing from Crisis Group. Europe and Central Asia Briefing N#78 11 Jan 2016. Crisis Group <notification@crisisgroup.org>
- Tarrósy István – Glied Viktor – Keserő Dávid (szerk.): *Új népvándorlás. Migráció a 21. században Afrika és Európa között*. Publikon Kiadó, Pécs, 2011.
- Thüringer Barbara: *Ahol tényleg érték a víz: lövöldözés egy folyó elterelése miatt*. MTI, 2014. július 10.
- Violent Extremism & Modern Conflict / Russia's Exported Jihad / Attack on Cote d'Ivoire. Crisis Group Weekly Update, New Field Reporting & Analysis. The Week of 11-18 March 2016. Forrás: Crisis Group <notification@crisisgroup.org>.
- Wasserbly, Daniel: *US expects larger role in Iraqi effort to retake Mosul*. IHS Jane's Defence Weekly, 9 March 2016.
- <http://www.atv.hu/kulfold/20150125-mi-all-az-al-kaida-mesterterveben>
- http://eng.mil.ru/en/news_page/country/more.htm?id=12081086@egNews&_print=true Statement of the Chief of the Main Operational Directorate of the General Staff of the Russian Armed Forces Lieutenant General Sergei Rudskoy, 21.03.2016. rusmil-office@list.ru
- <http://inforadio.hu/hir/tudositoink/radioaktiv-bomba-robbantasara-keszultek-a-brusszeli-merenylok-808362>
- <http://www.honvedelem.hu/cikk/56186>, A terrorizmus elleni küzdelem legfontosabb színtere
- <http://www.honvedelem.hu/cikk/56228>, Átfogó hadgyakorlatba kezd Észak-Korea
- <http://www.honvedelem.hu/cikk/56260>, Az orosz bíróság 22 évi szabadságvesztésre ítélte Szavcsenko ukrán pilótánőt
- <http://www.honvedelem.hu/cikk/56302>, Juncker: a terroristák közülünk valók
- <http://www.honvedelem.hu/cikk/56304>, Előtérben Magyarország biztonsága